

ارزشیابی توصیفی ابتدایی در ایران

Descriptive evaluation in Iran

Seyed armin hossieni,rouhollah doosti,sarem gholami,akbar khalili,hamed ganji

سیدآرمین حسینی

دانشجوی کارشناسی علوم تربیتی دانشگاه فرهنگیان/پردیس شهید مدرس ایلام

Arman451213@gmail.com

روح الله دوستی

دانشجوی کارشناسی راهنمایی و مشاوره دانشگاه فرهنگیان/پردیس شهید مدرس ایلام

Rouhollah72@gmail.com

سارم غلامی

دانشجوی کارشناسی علوم تربیتی دانشگاه فرهنگیان/پردیس شهید مدرس ایلام

Saremn72@gmail.com

اکبر خلیلی

دانشجوی کارشناسی علوم تربیتی دانشگاه فرهنگیان/پردیس شهید مدرس ایلام

Akbar.khalili@gmail.com

حامد گنجی

دانشجوی کارشناسی علوم تربیتی دانشگاه فرهنگیان/پردیس شهید مدرس ایلام

Ganjihamed1393@gmail.com

چکیده

یکی از مهمترین دغدغه های والدین در امر تعلیم و تربیت فرزندان موفقیت آنان در امور تحصیلی است . نظام آموزش و پرورش با درک این دغدغه ارزشمند خود را ملزم می داند تا حداکثر تلاش خود را برای فراهم آوردن شرایط مناسب یادگیری و رشد و بالندگی فرزندان ایران عزیز اسلامی فراهم نماید. آیا تاکنون از خود پرسیده ایم که انتظارمان از مدرسه چیست به این سوال مهم هر کسی پاسخی می دهد. اهداف تحصیلی و آموزشی زمانی تحقق می یابد که ابزارهای آن به درستی پیش بینی شده باشند و به درستی به کار گرفته شوند. ارزشیابی ابزاری مناسب و اثربخش برای فعلیت بخشیدن به اهداف آموزشی تلقی می شود که با به کارگیری آن می توان میزان کارایی برنامه ها و تحقق اهداف را سنجید و بر اساس آن برنامه را تقویت یا ترمیم نمود و یا احیاناً تغییر داد. اما ارزشیابی چیست؟ چه جایگاهی دارد؟ تقسیمات آن کدام است؟ و چگونه می توان مدلی از ارزشیابی را ارائه نمود که کارآمد و مؤثر باشد و بتواند برآورنده اهداف آموزشی و برآوردکننده میزان پیشرفت باشد؟

درباره مفهوم ارزشیابی اتفاق رأی وجود ندارد، چنانکه در بسیاری از مقولات علوم انسانی این عدم اتفاق، پدیده ای است که به پیچیده شدن مباحث و دشواری آن یا مجادلات دامنه دار و کم فایده دامن زده است. در هر صورت برخی از تعاریف عرضه شده را که مشهورترند برمی شمیریم، در این مقاله از روش مروری و منابع معتبر استفاده شده است و سعی بر آن شده است که تا ارزشیابی توصیفی در ایران بررسی شود.

کلمات کلیدی: ارزشیابی، توصیفی، ایران، تحول، دگرگونی

مقدمه

با پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی و جاری شدن ارزش های اسلامی در ارکان حکومت تغییرات گسترده ای در بنیادهای نظری اهداف محتوی روش ها و دیگر اجزای نظام آموزشی آغاز شد اما به دلیل حاکمیت دیدگاههای گذشته و عادت شدن روش ها آنگونه که بایسته نظام جمهوری اسلامی است این تغییرات نهادینه نشده و ضرورت آن همچنان به قوت خود باقی است . رهبر معظم انقلاب با نگاه عمیق همه جانبه و پایدار نسبت به رسالت آموزش و پرورش در نظام اسلامی بر ناکافی بودن تغییرات در نظام آموزشی تاکید کرده و بر لزوم استمرار آن به صورت دقیق تر و عمیق تر امر فرموده اند. در جهت پاسخگویی به فرامین رهبری معاونت آموزش و نوآوری به دنبال ایجاد تغییر در عناصر مختلف نظام آموزشی از جمله سیستم ارزشیابی تحصیلی برآمده است .

سیستم ارزشیابی جدید (توصیفی) مرحله مطالعاتی و آزمایشی خود را در سال های گذشته (۱۳۸۱ الی ۱۳۸۶) طی کرده و از سال تحصیلی ۸۸- ۸۷ وارد مرحله جدیدی شده که بدون هماهنگی و همراهی آموزگاران مدیران دانش آموزان و والدین گرامی به موفقیت نخواهد رسید. ارزشیابی توصیفی در صدد است با تغییر در دیدگاه ها نگرش ها و روش های دست اندرکاران نظام آموزشی و خانواده ها محیط پر بار بانشاط و جذابی را برای کودکان فراهم نماید.

یکی از مهمترین دغدغه های والدین در امر تعلیم و تربیت فرزندان موفقیت آنان در امور تحصیلی است . نظام آموزش و پرورش با درک این دغدغه ارزشمند خود را ملزم می داند تا حداکثر تلاش خود را برای فراهم آوردن شرایط مناسب یادگیری و رشد و بالندگی فرزندان ایران عزیز اسلامی فراهم نماید. آیا تاکنون از خود پرسیده ایم که انتظارمان از مدرسه چیست به این سوال مهم هر کسی پاسخی می دهد. عده ای اعتقاد دارند مدرسه باید علوم مختلف را به دانش آموزان آموزش دهد. عده ای دیگر به آموزش مهارت های زندگی گروهی نیز بر رشد ارزش ها و ویژگی های اخلاقی و... تاکید می نمایند. پاسخ هیچ گروهی نادرست نیست . اما کامل هم نیست مدرسه وظیفه دارد فرصت های مناسبی برای تعلیم و تربیت اسلامی به معنای واقعی فراهم نماید و نباید هیچیک از موارد فوق مورد کم توجهی قرار گیرد. کودکان باید مهارت های پایه و اساسی را با جذاب ترین روش ها در محیط آرام و دلنشین بیاموزند و با مشارکت فعال و موثر در این فرایند آماده زندگی در جامعه فردا شوند .

دوره ابتدایی در نظام آموزشی ایران دانش آموزان گروه سنی ۱۰- ۶ ساله را دربرمی گیرد و این دوره به دلیل ویژگی ها و شرایط سنی کودکان از اهمیت و حساسیت بیشتری نسبت به دوره های تحصیلی دیگر برخوردار است زیرا : کودکان در این دوره بیشترین آمادگی را

برای یادگیری دارند. انگیزه و علاقه کودکان به آموختن با توجه به گرایش فطری آنها به جستجوگری و پرسشگری و کسب شناخت بالاست. دوره ای است که شخصیت دانش آموزان شکل می گیرد و آینده آنها را تحت تاثیر قرار می دهد. در این دوره کودکان هنوز قالب شخصیتی پیدا نکرده اند و شرایط لازم را برای کسب تجارب ارزشمند دارند.

تصورات دانش آموزان نسبت به معلم کتاب مدرسه آموختن و... شکل می گیرد. تغییرات در این دوره بیشتر در ابعاد کیفی انجام می شود و امکان سنجش آنها به صورت کمی و دقیق وجود ندارد. آیا به نظر شما با وجود ویژگی های دوره ابتدایی و انتظاراتی که از مدرسه می رود با روش های محدودی که در حال حاضر برای شناخت کودکان و کسب اطلاعات لازم استفاده می شود.

ارزشیابی در آموزش و پرورش تعاریف متعددی دارد.

۱- کرونباخ (cronbach): ارزشیابی را جمع آوری و به کار گیری اطلاعات در جهت اتخاذ تصمیم برای یک برنامه آموزشی تعریف می کند. (شیرازی، علی، ص ۲۳۶)

ارزشیابی در آموزش و پرورش تعاریف متعددی دارد.

۱- کرونباخ (cronbach): ارزشیابی را جمع آوری و به کار گیری اطلاعات در جهت اتخاذ تصمیم برای یک برنامه آموزشی تعریف می کند. (شیرازی، علی، ص ۲۳۶)

۱. بی بی (Beeby): ارزشیابی را فراگرد جمع آوری و تفسیر منظم شواهدی که در نهایت به قضاوت ارزشیابی نظر به این که به اقدام شخصی بیانجامد، می داند. ابعاد این تعریف: جمع آوری شواهد، تفسیر، قضاوت و تصمیم گیری است. (شیرازی، علی، ص ۲۳۶)

۲. استا فل بیم: ارزشیابی رافریند، تعیین کردن (Delineating)، به دست آوردن (Obtaining) و فراهم ساختن (Providing) اطلاعات مفیدی برای قضاوت در تصمیم گیری ها تعریف کردند.

انواع ارزشیابی

الف: اسکریون (scriven) ارزشیابی ها را بر دو نوع ارزشیابی پایانی و تکوینی تقسیم می کند.

۱- ارزشیابی پایانی (summative Evaluation): ارزشیابی که در مدارس متداول است و شامل ارزشیابی آخر سال یا دوره دانش آموزان برنامه یا روند آموزشی است.

مهمترین نقص ارزشیابی پایانی ماهیت مقطعی بودن آن است، لذا قادر نیست اصلاحات یا تغییرات ضروری را در طول سال یا برنامه در جهت بهبودی و بهسازی فعالیتها ایجاد کند.

۲- ارزشیابی تکوینی یا مستمر (Formative Evaluation): در این ارزشیابی اطلاعات به طور مداوم جمع آوری و مورد استفاده قرار می گیرد و نیاز به بازخورد های فردی - محیطی دارد تا بتواند تصمیم گیری های لازم را در جهت افزایش اثر بخش برنامه ها یا فعالیتهای آموزشی اتخاذ کند. این نوع ارزشیابی بیشتر به فراهم آوردن اطلاعات برای بهبودی کار تاکید دارد.

تحصیل و آموزش برای برآوردن اهداف مشخصی صورت می پذیرد. اهداف تحصیلی و آموزشی زمانی تحقق می یابد که ابزارهای آن به درستی پیش بینی شده باشند و به درستی به کار گرفته شوند. ارزشیابی ابزاری مناسب و اثربخش برای فعلیت بخشیدن به اهداف آموزشی تلقی می شود که با به کارگیری آن می توان میزان کارآیی برنامه ها و تحقق اهداف را سنجید و بر اساس آن برنامه را تقویت یا ترمیم نمود و یا احیاناً تغییر داد. اما ارزشیابی چیست؟ چه جایگاهی دارد؟ تقسیمات آن کدام است؟ با چه موانعی رو به رو است؟ و چگونه می توان مدلی از ارزشیابی را ارائه نمود که کارآمد و مؤثر باشد و بتواند برآورنده اهداف آموزشی و برآوردکننده میزان پیشرفت باشد؟

درباره مفهوم ارزشیابی اتفاق رأی وجود ندارد، چنانکه در بسیاری از مقولات علوم انسانی این عدم اتفاق، پدیده ای است که به پیچیده شدن مباحث و دشواری آن یا مجادلات دامنه دار و کم فایده دامن زده است. در هر صورت برخی از تعاریف عرضه شده را که مشهورترند برمی شمیریم: اما قبلاً گفتن این نکته ضرورت دارد که برخی از تعاریف ارائه شده، ارزشیابی به معنای عام را بیان می دارد (تعاریف ۱ و ۲) و برخی دیگر به صورت ضمنی یا صریح، ارزشیابی تحصیلی را مورد توجه قرار می دهد (تعاریف ۳ و ۴). اما تعاریف ارائه شده:

۱) در کلی ترین سطح، ارزشیابی را به "سنجش شایستگی" تعریف کرده اند.

اما این تعریف کمک زیادی در فهم دقیق معنای ارزشیابی به دست نمی دهد؛ زیرا دریافت و تعیین معنای دقیق دو واژه سنجش و شایستگی به فهم خواننده واگذار شده است.

۲) بر اساس تعریف دیگر "فرآیند استفاده از اندازه گیری در تصمیم سازی را ارزشیابی" گویند؛ یعنی ارزشیابی بر دو پایه استوار است؛ اندازه گیری و تصمیم سازی، در واقع زمانی فرآیند آموزشی به انجام می رسد که از یک سو مبتنی بر داده ها و مشاهدات قابل اندازه گیری باشد و از سوی دیگر تصمیم آموزشی بر آن مبتنی گردد.

۳) ارزشیابی عبارت است از "فرآیند تعیین میزان تغییرات در رفتارهایی که واقعاً صورت گرفته است" این تعریف بر دو مسأله اساسی تأکید دارد.

اول آنکه ارزشیابی باید رفتارهای فراگیر را اندازه گیری نماید؛ زیرا ایجاد تغییر در رفتارها مقصود هدف های آموزشی است.

دیگر آنکه ارزشیابی باید بیش از یکبار صورت گیرد؛ زیرا تغییر رفتارها در طول زمان میسر است و برای اندازه گیری آن به ارزشیابی مستمر نیاز است.

۴) ارزشیابی پیشرفت تحصیلی عبارت است از: "فرآیندی منظم برای تعیین و تشخیص میزان پیشرفت یادگیرندگان در رسیدن به هدف های آموزشی".

منظور از فرآیند منظم آن است که ارزشیابی باید طبق برنامه و روال منظم انجام گیرد از این رو مشاهدات بی نظم و ترتیب از رفتار فراگیران را نمی توان ارزشیابی نامید.

مقصود از گنجاندن "هدف های آموزشی" در تعریف، آن است که در ارزشیابی، هدف های آموزشی حتماً باید از پیش تعیین شده باشند و ارزشیابی بر آن هدف ها مبنی گردد.

به نظر می رسد که تعریف اخیر معطوف به ارزشیابی تحصیلی و کاربردی است! زیرا اولاً با آوردن قید منظم، فرآیند ارزشیابی قاعده مند، قانون پذیر و منضبط نشان داده شده است و ثانیاً با یادآوری هدف های آموزشی مشخص شده است که ارزشیابی باید پیگیر میزان پیشرفت هدف یابی باشد که در آموزش گنجانده شده است و امر آموزش برای تحقق آن هدف ها صورت می پذیرد.

ضرورت ارزشیابی

آموزش بدون ارزشیابی و بازخورد، امری عقیم و ناکامیاب است. معلمی که به جایگاه ارزشیابی، اعتقادی ندارد درس را برای آموختن فراگیران ارائه و بیان نمی کند، بلکه چون وظیفه ای بردوش او نهاده شده است، آن را انجام می دهد و به پیامدهای آن چندان نمی اندیشد. اما ارزشیابی، جانمایه و مرکز هرگونه تصمیم گیری آموزشی است؛ یعنی اطمینان از معنادار بودن یادگیری و برانگیختن فراگیران و انجام درست تدریس جز با ارزشیابی امکان پذیر نخواهد بود: از این رو تایلر معتقد است ارزشیابی مؤثرترین وسیله یادگیری است.

ارزشیابی توصیفی چیست؟

فرایند جمع آوری، تجزیه و تحلیل و تفسیر اطلاعات حاصل از به کار گیری ابزارهای مختلف (آزمون‌های مداخله‌ای، آزمون‌های عملکردی، ثبت مشاهدات، بررسی تکالیف و فعالیت‌ها...) از ابعاد مختلف جریان یادگیری و تصمیم‌گیری و ارائه بازخوردهای توصیفی مفید و مؤثر در جهت هدایت این جریان به سوی تحقق بهتر اهداف.

در این نوع ارزش‌یابی معلم به دنبال اطلاعاتی است که براساس آن بتواند درباره بهبود فرایند یاددهی یادگیری دانش‌آموزان در کلاس تصمیم‌های مناسب بگیرد. این نوع ارزش‌یابی برای تشخیص ضعف‌ها، قوت‌ها و مشکلات فرایند یادگیری و اصلاح و بهبود آن به کار می‌رود. مهم‌ترین ویژگی این نوع ارزش‌یابی، جهت‌گیری اصلاحی و درمانی آن است که در موقع مناسب به معلم و دانش‌آموز این فرصت و امکان را می‌دهد که تغییرات مطلوب را در روند فعالیت‌های خود، در راستای تحقق بهتر اهداف و انتظارات آموزشی به عمل آورد.

ارزش‌یابی کیفی و توصیفی، مقیاس ترتیبی جایگزین نمره می‌شود. این مقیاس کمتر ایجاد رقابت می‌نماید و انعطاف‌پذیری بیشتری دارد.

نکته مهم این است که در حین فرایند یاددهی یادگیری، دانش‌آموزان بازخورد ترتیبی (رتبه) یا فاصله‌ای (نمره) دریافت نمی‌کنند؛ زیرا تصور می‌رود که دریافت این نوع بازخوردها از سوی معلم، فرایند یادگیری دانش‌آموزان را سست می‌نماید. خلاصه این نوع بازخوردها را بازخوردهای توصیفی، که با معنا و مؤثرند، پر می‌کنند و دانش‌آموزان را در جهت شناخت وضعیت پیشرفت یادگیری خود قرار می‌دهند. آنان نیز از این طریق رهنمودهایی برای بهبود یادگیری دریافت می‌دارند.

از اهداف اساسی آموزش و پرورش ما در خصوص شکوفایی خلاقیت دانش‌آموزان طرح ریزی شده است. اما علی‌رغم اهمیت این موضوع به دلایل مختلف تاکنون کمتر به پژوهش و مطالعه بنیادی و برنامه‌ریزی برای پرورش خلاقیت دانش‌آموزان، پرداخته شده است و این در حالی است که به شدت به نسلی خلاق و نوآور نیازمند بوده و هستیم. (سلیمانی، ۱۳۸۱: ۱۱)

برای ایجاد خلاقیت، هوش، استعداد، مهارت و تلاش لازم است؛ اما کافی نیست. انگیزه درونی نیز باید به آنها اضافه شود تا خلاقیت شکل گیرد. ما باید برای کودکانمان فرصتهایی را به وجود بیاوریم و مهارتهایی را به آنها آموزش دهیم تا استعدادهایشان را گسترش دهند و این محقق نخواهد شد مگر اینکه بین مهارتها و علایق آنها وجه مشترکی را بیابیم و آنها را رشد دهیم.

در روش آموزش سنتی که مبتنی بر یادگیری مطالب بدون تفکر و توجه به معنی آن است، دانش‌آموزان به گونه‌ای تربیت می‌شوند که بدون توجه به چگونگی ارتباط مطالب و بدون تفکر، برای به دست آوردن نمره خوب آنها را می‌آموزند. اما این نوع آموزش و یادگیری برای انجام یک کار خلاق، واقعاً بی‌فایده است. «شیوه‌های سنتی با ساختار انعطاف‌ناپذیر و محدودیت زیادی که برای دانش‌آموزان قائل می‌

شود، همچنین با تکیه بر انتقال معلومات و محفوظات، امکان هر گونه رشد فکری، ابتکار و اکتشاف را از یاد گیرنده سلب می کند. چنانکه دانش آموز نمی تواند بین آموخته هایش و مسائل بیرونی ارتباط برقرار کند در حالی که سبک آموزش و پرورش باز یا روش فعال تدریس با دادن آزادی به دانش آموز و عدم نظارت دائمی بر کارها و برنامه ها به او فرصت می دهد تا به جست وجو و کشف مسائل بپردازد. بدین ترتیب دانش آموز خود در فرآیند یادگیری دخیل می شود و انگیزه های درونی و به دنبال آن امکان بروز خلاقیت در او افزایش می یابد. (سلیمانی، ۱۳۸۱: ۱۱۱) این مهم در طرح ارزشیابی توصیفی مورد توجه و عنایت خاص قرار گرفته است. معلمین این طرح با ارزشیابی دانش آموز به شکل نامحسوس، فضای باز و فعالی را برای رشد خلاقیت ایجاد کرده اند. ارزشیابی توصیفی سعی کرده با تغییر در ساختار نظام ارزشیابی آن را به قدری انعطاف پذیر کند که با شیوه ها و علائق یادگیری متفاوت، انطباق پیدا کند. در کلاس ارزشیابی توصیفی، کودکان در یادگیری فعال هستند و احساس غرور و مالکیت نسبت به کلاس درس خود دارند. آنها در این کلاس آزاد هستند تا انتخاب کنند. راهنمایی می شوند و اختیار دارند تا در محیط کلاس، آن گونه که دوست دارند، یاد بگیرند.

معلمین طرح ارزشیابی توصیفی با ایجاد جوی صمیمی و مطمئن در کلاس درس فضایی مساعد را برای رشد خلاقیت دانش آموزان فراهم کرده اند تا آنها بتوانند با آسودگی در کلاس به اظهار نظر بپردازند و بدون نگرانی هر سؤالی را که در ذهن دارند، مطرح کنند. آنها یاد گرفته اند که چگونه مهارتهای یادگیری را در قلمرو خاص به کودکان بیاموزند. آنها روش تفکر درباره مسائل و قوانین علمی را به دانش آموزان آموزش می دهند. «تحقیقات نشان داده است روابط صمیمانه و توأم با علاقه و احترام، نقش مؤثری در خلاقیت دانش آموز دارد.» (سلیمانی، ۱۳۸۱: ۱۱۴).

در ارزشیابی توصیفی، یادگیری مهم و تفریح است. کودکان در کلاس تشویق می شوند که علائق، تجارب و ایده های خود را به کلاس درس بیاورند و اجازه دارند درباره هدفهای کار روزانه خود با معلمان بحث کنند. به آنها استقلال کاری داده می شود تا تصمیم بگیرند. احساس آرامش می کنند و تنشها و فشارهای کسب نمره را ندارند. در تحقیقی که اخیراً از طرف خانم حقیقی، دانشجوی کارشناسی ارشد، صورت پذیرفته، نشان داده شده است که محیط های خالی از استرس، به ویژه استرس امتحان، شرایط مساعدتری را برای بروز خلاقیت ایجاد می کند. همچنین در این تحقیق از طریق آزمون ۳۵ سؤالی پیشرفت تحصیلی در سه سطح دانش، ادراک- کاربرد و قوه خلاقه (نوآوری- سیالی- اصالت) و همچنین از طریق مشاهده کنش متقابل در کلاسهای درسی، سنجیده شد و تفاوت معنی داری بین گروه آزمایشی (کلاس مجری طرح ارزشیابی توصیفی) و گروه کنترل (کلاس مجری ارزشیابی سنتی) مشاهده شد. (حقیقی، ۱۳۸۳)

«آماییل (۱۹۸۹) معتقد است معلمان با بیان آزاد احساس خود، مانند عشق و شادی و کنجکاوی به امور می توانند الگوی مناسبی برای کودکان باشند. در کلاس ارزشیابی توصیفی، معلمان به جای «من»، «ما» می گوید. آنها منبع اطلاعات و هدایت هستند. در این کلاس، همیشه «همکاری» بر «رقابت» ارجحیت دارد. زمانی که راه های گوناگون انجام یک فعالیت را مورد توجه قرار می دهند، اجازه می دهند

که دانش آموزان صدای بلند فکر کردن آنها را بشنوند و هدایت شوند. آنها نه تنها از ایجاد هرگونه زمینه رقابت در کلاس درس، خودداری می کنند بلکه جوی را در کلاس ایجاد می کنند که دانش آموزان در انجام وظایف به همدیگر کمک کنند، در ایده ها با هم سهیم شوند و به نتیجه نهایی کار افتخار کنند و این یعنی خلاقیت

ویژگی های ارزشیابی توصیفی

۱- در ارزشیابی توصیفی به جای دادن نمره به دانش آموز از عبارات های کیفی مثل تلاش خوبی داشته ای، با تلاش به موفقیت رسیده ای، برای موفقیت باید بیشتر تلاش کنی، با انجام تمرین بیشتر مشکل شما برطرف می شود و ... استفاده شود.

۲- ارزشیابی توصیفی به زمان خاص محدود نمی شود این ارزشیابی در کل جریان یادگیری، در فعالیت های خارج از کلاس و در محیط زندگی جریان دارد.

۳- تلاش و دغدغه کودکان همانند موفقیت آنان ارزشمند است و فقط به موفقیت ها امتیاز داده نمی شود بلکه، تلاش و پیشرفت نیز امتیاز دارد.

۴- همانگونه که یادگیری دانش آموزان در حوزه های مختلف و سطوح متفاوت است، سنجش و ارزشیابی آن نیز باید با استفاده از ابزار هایی باشد که بتواند این یادگیری ها را بسنجد. پوشه کار، آزمون ها، مشاهدات از جمله ابزارهایی است که در ارزشیابی توصیفی مورد استفاده قرار می گیرد.

۵- در ارزشیابی توصیفی اصل بر ارتقای دانش آموزان به پایه های بالاتر است مگر در موارد بسیار نادر و زمانی که دانش آموزان دارای ناتوانایی های ذهنی باشند.

۶- کارنامه دانش آموزان علاوه بر عملکرد درسی، عملکرد اجتماعی و عاطفی و جسمانی-فیزیکی را منعکس می کند.

ارزشیابی توصیفی با ویژگی های فوق راه کارهایی را برای برطرف کردن بخشی از مشکلات فراوری ارزشیابی تحصیلی ارائه داده است که در ادامه به آنها اشاره می شود.

تاریخچه ارزشیابی توصیفی

۱- در خارج از کشور

بررسی نظام ارزشیابی کشورهای مختلف جهان نشان می دهد استفاده از کارنامه توصیفی امری رایج و دارای سابقه ای طولانی است. در کشور فرانسه نمره گذاری استفاده از طیف با عبارات توصیفی: بالاتر از استاندارد، مطابق استاندارد، ناسازگار با استاندارد و . . . می باشد.

در نظام آموزش و پرورش فرانسه ، جز سال آخر دبیرستان در هیچ مقطعی امتحان به صورت رسمی برگزار نمی شود. ارزشیابی از کار شاگرد در هر کلاس و در پایان هر سال تحصیلی به وسیله معلم همان کلاس انجام می گیرد. و ملاک این ارزشیابی ، پیشرفت تحصیلی دانش آموز است. بر اساس مشاهدات معلم در طول سال تحصیلی، تکرار پایه تحصیلی در موارد بسیار نادر دیده می شود و در این امر شورای مدرسه نیز اظهار نظر می کنند. (فرجاد ۱۳۸۲ ص ۸۵)

در امریکا ، سیستم امتحانات جای خود را به اجرای تست استعداد تحصیلی و تعیین تست فراگیری اطلاعات و معلومات در طی سال داده است (فرجاد ۱۳۸۲ ص ۱۱۹)

در آلمان شش مقوله و یا طیف و در ژاپن استفاده از پنج مفهوم همراه با جملات توصیفی است. خلاصه اینکه در بسیاری از کشورهای مختلف جهان، کارنامه فقط نمرات خام را شامل نگردیده و تمامی فعالیتها و مهارت ها و نگرش کودک، توصیف و ارزشیابی می شود. ارائه نمره صرف ضمن ایجاد رقابت و اضطراب، یادگیری و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان را تحت الشعاع قرار داده و با ایجاد افسردگی، بخش زیادی از منابع و استعدادها با لقوه انسانی و اقتصادی را تلف می نماید. برخورد معلمان و والدین و ارزش پیش از حد قائل شدن به امتحان و تکرار بیهوده آن و استفاده ابزاری از آن باعث ایجاد دلسردی از تعلیم و تربیت و امتحان با این سبک و سیاق، نقطه پایان یادگیری و نوعی رهایی از درس و تحصیل محسوب می شود (محقق معین، ۱۳۸۲).

۲- در ایران

سیاست گزاران آموزش و پرورش ایران از سالهای آخر دهه ۷۰ شمسی تلاشهایی برای بهبود ارزشیابی تحصیلی در دوره آموزش و پرورش عمومی را آغاز کرده اند. تصویب آئین نامه امتحانات دوتوبتی به جای امتحانات سه ثلثی و مقرر نمودن مصوباتی در زمینه ارزشیابی مستمر، تصویب اجرای آزمایشی طرح ارزشیابی توصیفی و بالاخره تصویب اصول حاکم بر ارزشیابی در شورای عالی آموزش و پرورش از جمله فعالیتها یی است که در سالهای اخیر انجام شده است.

طرح ارزشیابی توصیفی مشهور به ارزشیابی کیفی یا طرح حذف نمره، تجربه نو آورانه ی برخاسته از عمل در مقطع ابتدایی آموزش و پرورش ایران است. این طرح به صورت پیش آزمایشی در سال تحصیلی ۸۲-۸۱ اجرا و ارزشیابی شد.

اجرای آزمایشی طرح ارزشیابی توصیفی (حذف نمره در مقطع ابتدایی) که مقرر شده بود پس از ۳ سال پایلوت و بعد از ارزیابی پژوهشگاه و شورای عالی آموزش و پرورش، در خصوص استمرار آن تصمیم گیری شود، با رای این شورا، ۲ سال دیگر نیز تمدید شد.

اجرای آزمایشی طرح ارزشیابی توصیفی در مقطع ابتدایی از سال تحصیلی ۸۳-۸۲ با تحت پوشش بردن ۲۰۰ کلاس پایه اول آغاز شد و در سال تحصیلی ۸۴-۸۳، ۵۰۰ کلاس درس شامل ۳۰۰ کلاس پایه اول و ۲۰۰ کلاس پایه دوم و در سال تحصیلی ۸۵-۸۴ نیز یک هزار کلاس درس شامل ۵۰۰ کلاس اول، ۳۰۰ کلاس دوم و ۲۰۰ کلاس سوم را تحت پوشش برد که در این سال شاهد افزایش ۲۰۰ کلاس درس پایه اول به شکل غیررسمی با توجه به تقاضای استانها برای اجرای طرح بودیم.

پس از پژوهشهای انجام شده در خصوص نحوه اجرای طرح از سوی پژوهشگاه آموزش و پرورش، شورای عالی آموزش و پرورش مصوب کرد تا این طرح بدون هیچ افزایش پوششی در سالهای تحصیلی ۸۶-۸۵ و ۸۷-۸۶ نیز به مدت ۲ سال به اجرای آزمایشی درآید و مجددا ارزیابی هایی از روند اجرا صورت گیرد. همچنین این شورا مقرر کرده است: "شورای سیاستگذاری پیشگیری امور طرح ارزشیابی توصیفی" در معاونت آموزش و پرورش عمومی وزارت آموزش و پرورش تشکیل گردد. کمیته هایی برای تغذیه این شورا اعم از کمیته علمی و مبنای نظری، کمیته بازنگری در روشها و بویژه کارنامه توصیفی، کمیته اجرایی و پشتیبانی نیز تشکیل شده است.

بر این اساس در سال تحصیلی جاری، ۱۰۷۶ کلاس درس تحت پوشش طرح رفتند که از این بین ۲۰۰ کلاس درس پایه سوم تحت پوشش طرح به چهارم انتقال یافته و از پوشش خارج شدند و هم اکنون ۳۰۰ کلاس پایه سوم، ۵۰۰ کلاس پایه دوم و ۵۰۰ کلاس پایه اول تحت پوشش طرح هستند و ۲۰۶ کلاس درس اضافی نیز جزء همان آمار افزایش داوطلبانه کلاسهای درس بوده اند؛ لذا بر اساس دستورالعمل شورای عالی آموزش و پرورش جذب پایه اول در طرح صرفا به تعداد خروجی های این پایه در سال گذشته بوده است. همچنین در بخشنامه ای در خصوص دانش آموزانی که به پایه چهارم دبستان رفته و از پوشش طرح ارزشیابی توصیفی خارج شده اند آمده

است که امسال این دانش‌آموزان با روش معمول اما با تاکید بر ارزشیابی‌های مستمر، آزمونهای عملکردی و پرهیز از اضطراب امتحان و ... تحت آموزش قرار گیرند و سعی شود معلمانی که نگاه توصیفی دارند در این حوزه به کار گرفته شوند. (مرتضی شکوهی، ۱۳۸۵)

امروزه در بسیاری از نظام‌های آموزشی، مهارت‌های سنجش پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان در حال تحول و دگرگونی است. زیرا در عصر کنونی، افراد به دانش و توانایی‌های تازه‌ای نیاز دارند. در قرن جدید، دانش‌آموزان نه تنها باید مهارت‌ها و دانش اساسی را بیاموزند بلکه لازم است از تفکر انتقادی، قدرت تجزیه و تحلیل اطلاعات، خلاقیت و توانایی حل مسئله نیز برخوردار باشند. پس از آن نوع سنجش و ارزش‌یابی که بتواند تصویری واضح و سه‌بعدی از رشد مهارت‌ها، دانش و نگرش‌های دانش‌آموز بدهد قابل دفاع می‌باشد.

برخلاف ارزشیابی گذشته (کمی) که با عدد و رقم سر و کار دارد باید دانست که این ارزش‌یابی، کیفی و مقطعی نیست بلکه اندیشه‌ی مستمر است و براساس تلاش و فعالیت فرد انجام می‌گیرد. بنابراین در دنیای امروزه، هدف تعلیم و تربیت آن نیست که دانش‌آموزان بتوانند با حفظ کردن مطالب درسی و گذراندن امتحان، کسب موفقیت کنند. بلکه هدف تعلیم و تربیت آن است که دانش‌آموزان بتوانند در جهان خارج از مدرسه و با حل مسائل واقعی زندگی به موفقیت دست یابند.

بسیاری از والدین دانش‌آموزان مقطع ابتدایی به دلایل مختلف، نگران تحصیل فرزندان خود با این شیوه تحصیلی هستند و از جمله دغدغه‌هایی که با من معلم در میان می‌گذارند عدم تکرار پایه تحصیلی، حذف نمره و در نتیجه کاهش انگیزه یادگیری است. والدین اظهار می‌دارند که آموزش سنتی شیوه‌ای جا افتاده در فضای تعلیم و تربیت کشور بود و تدریس به شیوه ارزشیابی، توصیفی در مقطع ابتدایی که پایه تحصیلی به شمار می‌رود تا حدودی برای آن‌ها نامطمئن و ناآشناست. آنان حذف نمره را موجب برجسته شدن بساط ارزشیابی از کلاس‌ها برشمارند و اظهار می‌کنند در شیوه ارزشیابی، مراقبت و نظارتی در جریان یادگیری دانش‌آموزان وجود ندارد و دانش‌آموزان به حال خود رها می‌شوند.

در باره مزایای ارزشیابی توصیفی سخنان تایید آمیز بسیاری گفته شده و تحقیقات آکادمیک زیادی به انجام رسیده است و تاثیرات منفی ارزشیابی کمی و سیستم نمره دهی به صورت بارز در این پژوهش‌ها منعکس شده است اما اگر بحث حذف نمره را به صورت مجرد و بی ارتباط با موضوعات دیگر ارزشیابی کنیم همه آنچه گفته می‌شود کاملاً درست است: "رقابت بین دانش‌آموزان کمتر می‌شود."

اضطراب و نگرانی و ترس دانش‌آموزان از امتحان و نمره جای خود را به آرامش می‌دهد...". اما اگر قرار است این طرح را در داخل نظام آموزش و پرورش ایران با توجه به سایر عناصر و پارامترها ارزیابی کنیم، نتیجه متفاوتی به دست می‌آید.

باید دقت کرد که بحث بر سر این نیست که نظام نمره دهی را با ارزشیابی توصیفی در یک فضای آکادمیک مقایسه کنیم و نتیجه بگیریم که این خوب است یا آن.

بحث این است که این تغییر با سایر اجزاء نظام آموزشی ما که ثابت مانده اند، همخوانی دارد یا ندارد؟ به نظر می رسد تصمیم به اجرای این طرح، چیزی نیست که کارشناسان آموزشی ما بر اساس نیازهای واقعی دانش آموزان ایرانی در تحقیقات میدانی به آن رسیده باشند.

در کشور ما بین نظام تصمیم سازی و تصمیم گیری و برنامه ریزی وزارتخانه یعنی ستاد، با مدارس که جایگاه اصلی تعلیم و تربیت است پیوندی ارگانیک وجود ندارد. معلمان نسبت به تصمیمات اداری بد بین هستند و به سختی زیر بار این تصمیمات می روند.

از سوی دیگر برنامه ریزان و کارشناسان هم به نظرات معلمان و مشکلات واقعی مدارس توجهی ندارند و بیشتر در فضای تئوریک سیر می کنند. درست است که در نظام های آموزشی مدرن کارنامه فقط تعدادی نمره خام نیست و تمام فعالیت ها و مهارت های کودک، توصیف و ارزشیابی می شود اما در صورتی می توان نظام ارزشیابی را از سیستم های آموزشی دیگر وام گرفت که سایر بخش های نظام آموزشی را هم به طور همزمان مدرن سازی کنیم.

در واقع مدرن سازی یک پکیج یا بسته است که نمی توان به دلخواه بعضی عناصر آن را گزینش کرد. و گویی اینگونه بر می آید که ارزشیابی توصیفی با سایر اجزای نظام آموزشی هم خوانی ندارد!

با همه ی این بحث ها و نقدها می توان محاسن و معایبی برای طرح فوق برشمرد که با جستجو در فضای مجازی موارد زیر بدست آمد.

اهداف اساسی طرح ارزشیابی توصیفی:

- ۱) فراهم نمودن زمینه مناسب برای حذف فرهنگ بیست گرای
- ۲) تأکید بر اهداف آموزش و پرورش به جای تأکید بر محتوای کتاب ها
- ۳) فراهم نمودن زمینه مناسب برای حذف حاکمیت مطلق امتحانات پایانی در تعیین سرنوشت تحصیلی دانش آموزان
- ۴) افزایش بهداشت روانی محیط یاددهی - یادگیری
- ۵) بهبود کیفیت فرایند یاددهی - یادگیری

محورهایی که ارزشیابی توصیفی قصد تغییر آنها را در نظام ارزشیابی دارد:

۱) تغییر تأکید از ارزشیابی پایانی به ارزشیابی تکوینی

۲) تغییر مقیاس فاصله ای (۲۰-۰) به مقیاس ترتیبی (در حدانتظار، نزدیک به انتظار و نیازمند تلاش بیشتر)

۳) تنوع بخشی به ابزارهای جمع آوری اطلاعات

۴) تغییر در ساختار کارنامه

۵) تغییر در مرجع تصمیم گیرنده درباره ارتقای دانش آموز

محاسن ارزشیابی توصیفی :

۱- افزایش اعتماد به نفس دانش آموزان .

۲- تکیه نداشتن به نمره ی بیست.

۳- افزایش پارامترها جهت تشخیص سطح یادگیری هر درس به طور جداگانه و در نتیجه یافتن ضعف دانش آموزان.

۴- ایجاد رابطه ای صمیمی تربین معلم و دانش آموز.

۵- تکیه بر کار و آموزش علمی و عملی.

۶- افزایش شور و نشاط و شادابی دانش آموزان و روحیه ی آنان در کلاس و مدرسه.

۷- حذف اضطراب ناشی از امتحان و نمره که به نوعی استرس مانعی جدی برای فرایند یاددهی و یادگیری خواهد بود.

۸- در این طرح یادگیری عمیق و پایدار صورت می گیرد و روش علمی که همان حل مساله است انجام می پذیرد.

۹- افزایش روحیه ی همیاری، همکاری، همدلی و ... در دانش آموزان .

۱۰- افزایش حس مسئولیت پذیری در دانش آموزان.

۱۱- چون دانش آموزان کم کار در کنار دانش آموزان فعال قرار می گیرند از این جهت آنها نیز به نوعی خود را با محیط تطبیق می دهند.

۱۲- روانی و روایی کار برای معلم کلاس و دانش آموز.

۱۳- انگیزه ها که همانا جرقه های ایجاد خلاقیت در ذهن دانش آموزان است شکل می گیرد.

۱۴- افزایش رقابت مثبت در دانش آموزان .

۱۵- کلّ دانش آموزان در امر یادگیری دخالت دارند و همین باعث ایجاد مهارت های اجتماعی و مهارت های زبان آموزی در سطح عالی

می گردد.

۱۶- رفتارهای دانش آموز بهتر مورد مشاهده قرار می گیرد و می توان آن را مورد مطالعه قرار داد.

۱۷- هر دانش آموز با توجه به فعالیتش با خودش مقایسه می شود و پیشرفتش مورد ارزشیابی و تقدیر قرار می گیرد.(اصل تفاوت های

فردی).

- ۱۸- از بین رفتن احساس ناتوانی و ضعف دانش آموزان در حضور دیگر دانش آموزان.
- ۱۹- ایجاد مهارت و توانایی برای بر طرف کردن نیازهای فردی.
- ۲۰- این طرح با شرایط و موارد پیشرفت در دنیای جدید همگام است.
- ۲۱- برای اندازه گیری فرایندهای ذهنی و بازده حاصل از آن مناسب است.
- ۲۲- دانش آموزان را در موقعیت های حل مساله قرار می دهد.
- ۲۳- دانش آموزان را وادار به کارگیری دانش فرا گرفته قرار می دهد.
- ۲۴- جنبه های مختلف دانش و درک فراگیر را می توان مطالعه نمود.
- ۲۵- دانش آموز را وادار به عمل کردن، تولیدکردن و خلق کردن می نماید.
- ۲۶- ایجاد حس موثر بودن در دانش آموز.
- ۲۷- برخورداری از کارنامه توصیفی و تشریح ضعف و قوت های آموزشی و پرورشی هر دانش آموز.
- ۲۸- نبود استرس در دانش آموز و خانواده ی ایشان.
- ۲۹- سهل و آسان نمودن ادامه ی تحصیل و فراهم نمودن زمینه ی مناسب طی کردن آموزش عمومی برای کلیه ی دانش آموزان.
- ۳۰- اولیا به طور مستمر در جریان پیشرفت یا افت فرزندشان قرار گرفته و در این مورد بیشتر احساس مسئولیت می نمایند.
- ۳۱- ایجاد روحیه ی خود باوری در دانش آموز تا در آینده بتواند گوینده ی خوب، شنونده ی خوب، محقق و منتقد خوبی گردد.
- ۳۲- انجام فعالیت های مشابه به فعالیتهای دنیای واقعی در کار روزانه دانش آموزان.

معایب ارزشیابی توصیفی:

- ۱- ایجاد زمینه برای دانش آموزان کم کار و آنان که برحسب شرایط مجبورند به مدرسه بروند و بستر آماده برای شانه خالی کردن از انجام تکلیف.
- ۲- از آن جایی که انجام این طرح مستلزم وقت زیاد است به نظرمی رسد که تراکم دانش آموز به طور مستقیم بر روی کار و فعالیت یک همکار موثر می باشد و چنانچه به این موضوع توجه نشود به لحاظ این که معلم و لو هر چند علاقمند، به خاطر این که از بودجه بندی عقب نماند مجبور است به شیوه های دیگر ارزش گذاری متوسل شود.
- ۳- چون تعداد چک لیستها و فرمهایی که برای هردانش آموز یا هر گروه تکمیل می گردد زیاد است معلم فرصت زیادی را برای این کار صرف می کند و عملا دقت و توجه کمتری در ارزشیابی صورت می پذیرد.
- ۴- استفاده از فرمهای متعدد بودجه بندی می طلبد و شاید اصل فدای فرع گردد.
- ۵- عدم واگذاری پوشه کار به معلم جدید در سالتحصیلی بعدی

۶- عدم اطلاع والدین از شیوه ها و ملاک های ارزشیابی توصیفی

۷- عدم اطلاع معلمان از فلسفه و اهمیت ارزشیابی توصیفی با توجه به برگزاری دوره های کوتاه مدت.

ابزارهای ارزشیابی توصیفی

۱) پوشه کار: ابزاری است، که از مجموعه نمونه کارهای دانش آموزان، به صورت فردی یا گروهی تهیه می شود و نشان دهنده تلاش و پیشرفت آنها در یک زمینه خاص و برای مدت زمان مشخصی است. محتوای آن با همکاری معلم و دانش آموز به صورت آگاهانه و هدفمند انتخاب و سازماندهی می شود و معلم به طور مستمر آن را مورد ارزیابی قرار داده و بازخورد لازم را برای رفع اشکالات یادگیری به دانش آموز ارائه می دهد.

۲) آزمون عملکردی: آزمون عملکردی از فعالیت ها و عملکرد واقعی دانش آموز، ارزشیابی به عمل می آورد تا دانش آموز آنچه را که از مهارت و دانش کسب کرده است، در عمل از خود بروز دهد. آزمون های عملکردی، فرآیندها و فرآورده های یادگیری را به طور مستقیم می سنجد و از آنجا که این آزمون ها با مهارت سر و کار دارند، به معلم کمک می کند، تا از مهارت ها و میزان درک و فهم دانش آموزان اطلاع داشته باشد.

۳) چک لیست: عبارت است از مجموعه ای از نشانه ها و شواهد، که به یک انتظار یا انتظارات خاصی مربوط می شوند. معلم براساس تشخیص خود، چک لیست ها را برای مواد درسی و اهداف مختلف تهیه و اجرا می کند. چک لیست ها باید ساده و محدود باشند و بهتر است زمانی که دانش آموزان در کلاس، در حال فعالیت های یادگیری هستند، اجرا شود، تا روند پیشرفت آنان را نشان دهد.

۴) واقعه نگاری: واقعه نگاری عبارت است از توصیف عینی از رفتار دانش آموز در یک موقعیت خاص و تفسیر آن موقعیت توسط مشاهده کننده ای که آن را ثبت کرده است. گزارش واقعه نگاری باید دارای تاریخ، توصیف واقعی رویداد و تفسیر آن باشد. این ابزار بر خلاف چک لیست ها به صورت منظم مورد استفاده قرار نمی گیرد و عمدتاً رفتارها و فعالیت های خاص دانش آموزان را در بر می گیرد.

۵) خودسنجی و همسال سنجی: خودسنجی عبارت است از ارزشیابی فرد از عملکرد فعالیت های یادگیری خودش و همسال سنجی عبارت است از ارزشیابی دانش آموز از عملکرد و فعالیت های یادگیری همسالانش. هدف اساسی این دو روش، ایجاد احساس مسئولیت بیشتر به یادگیری خود و همسالان است.

۶) آزمون های مداد کاغذی: این آزمون ها بنا به نظر معلم در برخی از دروس مانند ریاضی اجرا می شود و باید به گونه ای طراحی شود، که دانش آموز احساس نگرانی و اضطراب نداشته باشد.

اجرای این آزمون ها همانند اجرای تکالیف کلاسی است. معلم باید در ارزیابی این آزمون ها، به دانش آموزان بازخورد توصیفی ارائه دهد و از دادن هرگونه نمره یا رتبه، بپرهیزد.

۷) تکالیف درسی: تکالیف درسی یکی از ابزارهای مهم ارزشیابی توصیفی است. اگر معلم در ارائه و بررسی تکالیف درسی، مدیریت خوبی داشته باشد، این ابزار می تواند عملکرد و فعالیت درسی دانش آموزان را به خوبی مورد سنجش و ارزیابی قرار دهد.

روش ارزیابی تکالیف درسی، همان روش ارائه بازخورد توصیفی است. اظهار نظر معلم در بررسی تکالیف درسی بر کیفیت کار دانش آموز می افزاید، بدین معنی که ضعف و قوت کار دانش آموز آشکار می شود، این امر به او کمک می کند تا کارایی و کیفیت فعالیت خود را بیشتر و بهتر کند.

Archive of SID

نتیجه گیری

با توجه به اینکه الگوی ارزشیابی توصیفی در ارزیابی عملکرد دانش آموزان، دیدگاه کاملتری نسبت به ارزشیابی سنتی دارد، ولی نباید به عنوان رویکردی مخالف و معارض با نظام ارزشیابی سنتی تلقی شود. همانطور که گفته شد، ارزشیابی توصیفی دیدگاه کاملتری نسبت به ارزش های تحصیلی دانش آموزان دارد و روش های فعال تدریس، به عنوان پیش شرط تحقق آن، مطرح است. در ارزشیابی توصیفی به جنبه های مهارت ذهنی و ابعاد اجتماعی، عاطفی و روانی دانش آموزان توجه شده که در نظام ارزشیابی سنتی مورد بی مهری و فراموشی قرار گرفته است. همچنین با توجه به ابعاد مختلف شخصیت دانش آموزان و وجود فرایندهای عالی ذهنی و تفکر انتقادی و خلاق در آنها، نمی توان با آزمون های مدام کاغذی، که تنها ابزار ارزشیابی سنتی است، به سنجش و ارزیابی آنها پرداخت. ولی با توجه به ابزارهای ارزشیابی توصیفی، می توان به وجود و میزان آنها در دانش آموزان، پی برد.

Archive of SID

منابع:

حسینی، محمد، حسین احمدی (۱۳۸۵): ارزشیابی توصیفی، چاپ سوم، تهران: انتشارات مدرسه

حسینی، محمد (۱۳۸۷): راهنمای اجرای ارزشیابی توصیفی، اردبیل: انتشارات سازمان آموزش و پرورش اردبیل

رستگار، طاهره (۱۳۸۶): ارزشیابی در خدمت آموزش، چاپ ششم، تهران: انتشارات موسسه فرهنگی منادی تربیت.

سازمان آموزش و پرورش اردبیل (۱۳۸۶): روش ها و ابزارهای ارزشیابی تکوینی، اردبیل: انتشارات سازمان آموزش و پرورش.

<http://www.tebyan.net/newindex.aspx?pid=223129>

حسینی، محمد، ۱۳۸۲، راهنمای ارزشیابی توصیفی، دفتر ارزشیابی تحصیلی و تربیتی

شریفی، حسن پاشا، ۱۳۸۲، استانداردها و راهبردهای نوین سنجش پیشرفت تحصیلی دانش آموز، خلاصه مقالات همایش ارزشیابی تحصیلی

<http://www.elham7788.blogfa.com>

www.tebyan.net/newindex.aspx?pid=85575

ارزشیابی در خدمت آموزش مؤلف طاهره رستگار ناشر: موسسه فرهنگی منادی تربیت چاپ اول: ۱۳۸۲

مقدمه ای بر ارزشیابی کیفی آموخته های فراگیران- تألیف و تدوین: مهدی فراهانی ناشر: موسسه فرهنگی منادی تربیت - چاپ

اول ۱۳۸۴

رشد آموزش ابتدایی دوره فهم دی ماه ۱۳۸۴

رشد معلم دوره بیست و چهارم اسفندماه ۱۳۸۴

روش های اندازه گیری و ارزشیابی آموزشی دکتر علی اکبر سیف تهران نشر دوران ۱۳۷۵